

Een nieuwe vondst van de Dikbekzeekoet in Nederland

door

D. VAN DEN TOOREN

(Zoölogisch Museum, Utrecht)

(New record of Brünnich's Guillemot)

Het Zoölogisch Museum te Utrecht kwam in het bezit van een gaaf exemplaar van de Dikbekzeekoet (Grote Zeekoet), *Uria lomvia lomvia* (L.), welke afkomstig was van de Nederlandse kust en welwillend werd afgestaan door de heren Dr. P. Zwart en Drs. F. G. Poelma van de Afdeling Bijzondere Dieren van de Veterinaire Faculteit der Rijksuniversiteit te Utrecht (Pathologisch Instituut), nadat hier eerst sectie op het gestorven dier was verricht.

Deze vogel (in winterkleed) werd op 24.I.1967 door een onbekende als stookolieslachtoffer binnengebracht in Diergaarde Blijdorp te Rotterdam, waar het dier nog bijna 7 weken heeft geleefd. Het is hier op 12.III.1967 gestorven. Daarna is het exemplaar, evenals dat het geval is met de meeste andere in Nederlandse dierentuinen gestorven dieren, voor nader onderzoek naar het Veterinair Pathologisch Instituut te Utrecht verzonden. Naar Drs. J. J. W. Polder, wetenschappelijk medewerker van Diergaarde Blijdorp, mededeelde, moet het het meest waarschijnlijk geacht worden dat de vogel bij Hoek van Holland zal zijn aangetroffen, aangezien het merendeel van de stookolieslachtoffers welke in Blijdorp wordt afgegeven, van deze vindplaats afkomstig is.

Van de Dikbekzeekoet zijn geen veldwaarnemingen uit ons land bekend. Slechts 4 voorwerpen, aanwezig in het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, wijzen op het zeer zeldzame voorkomen van de soort in Nederland. Hierbij zijn 2 voorwerpen van vóór 1900 aanwezig, n.l. een exemplaar in volwassen kleed en een skelet, die, hoewel in beide gevallen slechts „Mer du Nord” op het etiket vermeld staat, toch gerekend worden van de Nederlandse kust afkomstig te zijn. De overige 2 vondsten dateren van na 1900, merkwaardigerwijze van dezelfde vindplaats, Noordwijk aan Zee, waar een ♀ in winterkleed op 24.XII.1919 en een ♂ in winterkleed op 28.XII.1924 werden aangetroffen (Van Oort, 1928; Eykman e.a., 1949; Bierman e.a., 1962). De Conservator Afdeling Vogels van bovengenoemd instituut, Dr. G. F. Mees, was zo vriendelijk mij deze voorwerpen te tonen.

Het thans ingekomen exemplaar representeert dus het vijfde geval voor Nederland en het derde na 1900. De balg is in de collectie van het Zoölogisch Museum te Utrecht opgenomen en geregistreerd onder no. 115.

De vogel was een ♀. De lengte van het ovarium (van de ventrale zijde gezien) bedroeg 20 mm. De grootste follikels hadden een diameter van ± 1 mm. Het oviduct is onderzocht op het Veterinair Pathologisch Instituut te Utrecht. Men kreeg hier de indruk dat dit orgaan reeds eerder actief moet zijn geweest, zodat we waarschijnlijk met een overjarige vogel te maken hebben.

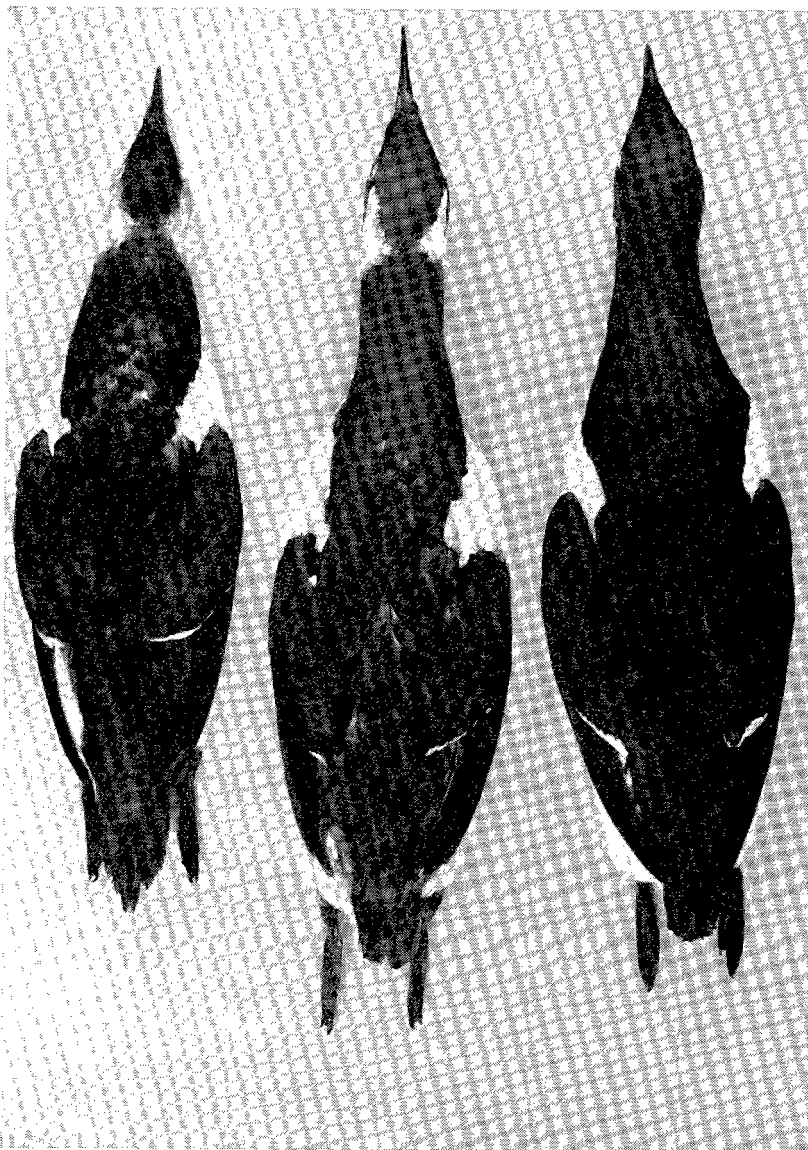

Foto Zoölogisch Laboratorium, Utrecht

Fig. 1. Dikbekzeekoet (rechts), Noordelijke Zeekoet (midden) en eerstejaars Alk (links), balgen, van boven gezien. Rechtse ex. van januari, andere ex. van maart 1967, Nederlandse kust.

(Brünnich's Guillemot (right), Northern Guillemot (middle) and first-year British Razorbill (left), study skins, from above. Right one of January, other ones of March 1967, Dutch coast.)

Foto Zoologisch Laboratorium, Utrecht

Fig. 2. Zijaanzicht van kop en hals van eerstejaars Alk (links), Dikbekzeekoet (midden) en Noordelijke Zeekoet (rechts), balgen. Tweede ex. van januari, andere ex. van maart 1967, Hollandse kust.
(Side-view of head and neck of first-year British Razorbill (left), Brunnich's Guillemot (middle) and Northern Guillemot (right), study skins. Second one of January, other ones of March 1967, Dutch coast.)

Maten. Totale lengte: 406 mm. Vleugel 203, tarsus 31, snavel vanaf de bevedering 32, maximale hoogte 13 mm. Eerste grote slagpen niet waarneembaar, tweede en derde ongeveer even lang, vierde, vijfde en zesde respectievelijk 7, 19 en 28 mm korter dan tweede.

Verenkleed. Gehele bovenzijde (ook vleugels en staart) leikleurig zwart, met uitzondering van de grote dekveren, die van witte toppen voorzien zijn. Kin zwart. Keel wit, donker gewolkt. Oorstreek zwart. Op de plaats van de oorstreep bevindt zich een ondiepe scherpe groeve. De niet gesloten zwarte halsband heeft aan de voorzijde een gespikkeld aanzien. Zijden en onderzijde van het lichaam wit met hier en daar op de buik en de anaalstreek een heel enkel klein zwart vlekje. Direct achter de oksel bevinden zich een vijftal zwart omzoomde witte veertjes, die samen een onduidelijke streping van de flanken veroorzaken. De staart is afgerond. Bovensnavel matig gebogen, zwart, eindigend in een zeer klein wit puntje; de onderrand vanaf het begin van de bevedering tot aan de mondhoek licht geelbruin. Ondersnavel wigvormig, zwart met enigszins witte punt. Poten geelbruin met donkere bandjes ter plaatse van de gewrichten van tenen en voet; de zwemvliezen zijn zwart.

De Dikbekzeekoet is een arctische broedvogel. De het dichtstbij gelegen broedkolonie bevindt zich op IJsland. Er wordt overwinterd bij Noorwegen en soms ter hoogte van Fär Öer. Komt als dwaalgast voor tot aan de Britse eilanden (met zekerheid 5 gevallen vóór 1900 en 5 gevallen, waarvan 2 in juni, na 1900) en in de Noordzee tot Noord Frankrijk. Sporadisch ook meer in het binnenland. Zou volgens de Vogelgids (5e druk, p. 175) zelfs in Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije zijn aangetroffen. Is echter hoofdzakelijk standvogel (Witherby, 1945; Voous, 1960).

Deze soort onderscheidt zich van de gewone Zeekoet (van zowel de zuidelijke als de noordelijke vorm) door de kortere dikkere snavel en de lichte snavelrand aan de basis van de bovensnavel. In het winterkleed vormt de geheel donkere oorstreek een belangrijk onderscheidingskenmerk. De gewone Zeekoet heeft dan een witte oorstreek, waartegen de zwarte oorstreep zeer duidelijk uitkomt. Verwarring tussen deze soorten gedurende de winter moet dan ook vrijwel uitgesloten geacht worden.

Daarentegen zou een verwisseling in het veld van Dikbekzeekoet en eerstejaars Alk in winterkleed mijns inziens niet tot de onmogelijkheden behoren. De eerstejaars Alk is wat korter en meer gedrongen van vorm dan de Dikbekzeekoet, heeft geen afgeronde maar een wigvormige staart en vertoont een hogere niet zo puntig toelopende snavel, die zijdelings is samengedrukt, maar bij lange na nog niet zo groot en hoog is als bij de volwassen Alk. Bovendien is de snavel in het eerste jaar nog niet van verticale groeven en een witte dwarsband voorzien, hetgeen wel het geval is bij het volwassen dier. Ook het afwezig zijn van min of meer duidelijke donkere flankstrepen, wat slechts bij vliegende vogels kan worden waargenomen, zal waarschijnlijk niet altijd met zekerheid zijn vast te stellen. We hebben hier dus zeker met kenmerken te

maken, die in het veld tot een foutieve conclusie aanleiding zouden kunnen geven. Daarom dacht ik, dat het wellicht de moeite zou lonen, vermeende eerstejaars Alken toch nog eens wat nader te bekijken!

SUMMARY:

New record of Brünnich's Guillemot

A new record of Brünnich's Guillemot, *Uria lomvia lomvia* (L.), from the Dutch coast is communicated. The bird, a female, was brought in at the Rotterdam Zoo on January 24th 1967 as a victim of oil. It died here on March 12th, 1967. The measurements are: total length 406, wing 203, tarsus 31, bill from feathers 32, greatest depth 13 mm. First primary minute and hidden, second and third about the same length, fourth 7 mm shorter, fifth 19 mm shorter and sixth 28 mm shorter than second. This is the fifth record of this species in the Netherlands and the third within this century.

LITERATUUR:

- Bierman, W. H. e.a. (1962): Avifauna van Nederland. Ardea 50: 61.
Eykman, C. e.a. (1949): De Nederlandse Vogels 3: 979-981.
Oort, C. D. van (1928): De Vogels van Nederland 3: 166-167.
Voous, K. H. (1960): Atlas van de Europese Vogels: 134 en 171, kaart 206.
Witherby, H. F. e.a. (1945): The Handbook of British Birds 5: 159-161.
-